

In memoriam

DR. JOSIP MILIĆEVIĆ

(1933. – 2000.)

Dr. sc. Josip MILIĆEVIĆ, viši znanstveni suradnik u miru *Radne jedinice Pula Zavoda za povijesne i društvene znanosti* u Rijeci Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu umro je u pulskoj bolnici 18. listopada 2000., a sahranjen je na porečkom groblju.

Josip – Braco Milićević rođen je 4. srpnja 1933. u Bihaću (Bosna i Hercegovina) gdje je započeo i završio osnovno školovanje. Mušku realnu gimnaziju pohađao je u Banja Luci, od kuda je nakon mature krenuo na studij u Zagreb. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu studirao je etnološku grupu predmeta, tj. opću i posebnu etnologiju. Nekoliko mjeseci prije svršetka studija, kao apsolvent, zapošljava se 1. listopada 1961. na radnom mjestu etnologa-etnografa u **Etnografskom muzeju Istre** u Pazinu. Time je započela njegova muzeološka i znanstvena djelatnost najvećim dijelom posvećena Istri, gdje će zasnovati obitelj i, nakon kraćeg boravka u Zagrebu, trajno se naseliti.

Samo nekoliko mjeseci nakon dolaska u Pazin, 19. srpnja 1962. stekao je diplomu i zvanje etnologa što mu je dalo novi poticaj u marljivom i sustavnom istraživanju te proučavanju etnografskih i etnoloških odrednica istarskog poluotoka. Jednako tako svoju je pozornost posvetio muzeološkom radu stalno nastojeći i zalažući se za očuvanje, razotkrivanje i predstavljanje izvornih vrijednosti i bogatstava što ih u sebi nosi narodno stvaralaštvo Istre, Hrvatske i njenih susjednih područja.

Međutim, 1. prosinca 1963. vraća se u Zagreb, gdje se zapošljava u **Institutu za narodnu umjetnost**. U *Institutu* radi do 31. svibnja 1968., a kao suradnik počeo je ubrzo objavljivati stručne i znanstvene radove. Prvi članak "*Običaji i vjerovanja uz gospodarske radove u srednjoj Istri*" objavljen mu je u *Narodnoj umjetnosti*, knj. 4., Zagreb, 1966., str. 191–207. Nakon nepunih pet godina rada u Institutu, 1. lipnja 1968. vraća se u Istru. Zapošljava se u "**Interpropu**" – **Zadrugi proizvođača umjetnina kućne radinosti** Zagreb, Predstavništvo Poreč. U **Interpropu** ostaje samo godinu i mjesec dana, do 31. srpnja 1969. Zatim je zaposlen u porečkoj podružnici

Rukotvorina - proizvodima domaće radinosti i umjetničkog obrta do 31. ožujka 1970.

U **Zavičajnom muzeju Poreštine** u Poreču počinje službovati 1. travnja 1970. U Muzeju radi do 31. siječnja 1973. U Poreču se posvetio vođenju etnografske zbirke i terenskom istraživačkom radu, a preko ljeta je vodio međunarodnu izložbu slikarstva i skulpture porečki **Anale**. Istovremeno uključuje se u djelatnost *Ogranka Matice hrvatske* Poreč, koji je osnovan 1965. godine. Njegov rad u porečkom Ogranku Matice doprinio je objavljivanju prve knjige *Zbornika Poreštine* 1971. godine. Zdušno se prihvatio posla pa je na sebe preuzeo gotovo svu brigu oko objavljivanja zbornika; bio je član Uredničkog odbora, glavni i tehnički urednik, korektor zajedno sa suprugom Marijom, a za likovnu opremu zbornika ustupio je i neke svoje fotografije. U nepotpisanoj "*Uvodnoj riječi*" (čije je autorstvo s obzirom na kratkoću, jednostavnost i jasnost izriječka moguće pripisati J. Milićeviću) iznijeti su osnovni ciljevi zbornika, koji će ubuduće "*izlaziti svake dvije godine i objavljivati radove iz područja povijesti, kulture i privrede ovog kraja*". Osim toga, "*nastojat ćemo, kao i ovom prilikom, i u ostalim brojevima davati što iscrpnije sažetke na talijanskom jeziku ili pak pojedine priloge objavljivati paralelno na hrvatskom i talijanskom jeziku.*"

Međutim, politička previranja i događanja oko Hrvatskog proljeća 1971. zaustavila su izdavačke namjere Uredničkog odbora porečkog Ogranka Matice, pa je zbornik prestao izlaziti, a njegova 2. knjiga pojavila se tek šesnaest godina kasnije, 1987. godine. U toj je knjizi J. Milićević bio samo tehnički urednik, korektor i jedan od recenzenata.

Napustivši ubrzo zatim Poreč, J. Milićević je od 1. veljače 1973. počeo raditi u **Etnografskom muzeju Istre** u Pazinu, gdje je desetak godina ranije (1961. godine) započeo službovanje u Istri. U pazinskom *Etnografskom muzeju* ostao je gotovo sedam godina (do 31. prosinca 1979.). Marljivo radеći, pozornost je posvetio etnografskoj zbirci i ostvario zavidan, vrlo cijenjen i vrijedan postav. Stvaranje postava bio je rezultat upornog i marljivog terenskog rada, koji je za njega bio svetinja. Iskazivao je to obično riječima: "*Uzaludno mi sve, bez terena, dok ja nešto ne čujem, ne vidim i ne dotaknem*". Putujući, obilazeći Istru te bilježeći i crtajući, a kasnije i fotografirajući – jer nažalost, filmsku kameru nije uspio nabaviti – posebno se zalagao za vrednovanje i afirmaciju sačuvanog narodnog rukotvorstva kao potencijalnog eksponata izložbe koja će posjetitelja i gledatelja približiti i upoznati s bogatstvom protekle istarske svakodnevice. Tijekom rada u Pa-

zinu prikupio je materijal za svoju magistarsku radnju "**Muzeji, izložbe i zbirke u Istri**". Obranivši svoja znanstvena stajališta na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1977. godine, stekao je stupanj magistra znanosti.

Nedugo zatim, prvog dana godine 1980., prešao je u **Radnu jedinicu Pula Zavoda za povijesne i društvene znanosti Rijeka Radne zajednice Istraživačkog centra Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti Zagreb** (danas: **Radna jedinica Pula Zavoda za povijesne i društvene znanosti Rijeka Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu**).

U Radnoj jedinici Pula ostao je i radio do umirovljenja, tj. najdulje, polovicu radnog vijeka: dvadeset godina i pol. Punom snagom zrele dobi, žestinom i strašću te posebnom upornošću svoju je znanstvenu djelatnost i stvaralaštvo usmjerio prema novim otkrićima šireći obzorja novim sadržajima. Uspješno nastavivši rad u potpunosti se posvetio terenskim istraživanjima cijelog istarskog poluotoka. Etnografski materijal sabire i zapisuje u izravnom dodiru sa stanovništvom na terenu, a potom razvrstavši i valoriziravši prikupljenu građu obrađuje te se odlučuje za doktorat "**Istarsko rukotvorstvo**". Odabirom teme vraća se svojim početnim idejama i zamislama o očuvanju, stvaranju cjelovite slike te promicanju značenja o izvornim istarskim rukotvorinama u njihovom vremenu i prostoru. Doktorsku disertaciju, s već spomenutim i usporednim slovenskim naslovom "**Istrsko rukotvorstvo**", dovršio je 1987. godine, a obranio je 20. siječnja 1988. na Filozofskom fakultetu u Ljubljani.

Pet godina nakon toga, zahvaljujući objavljenim radovima promaknut je u zvanje znanstvenog suradnika (8. ožujka 1992.), a zatim 9. veljače 1993. u zvanje višeg znanstvenog suradnika. U mirovinu je otišao 30. lipnja 2000., a gotovo ni nepuna četiri mjeseca kasnije umro je u pulskoj bolnici. Nažalost, iza njega su ostali mnogi nedovršeni projekti, od kojih su neki čekali mime umirovljeničke dane, no zbog Josipove prerane smrti, ti projekti nisu dočekali svoje dogotavljenje. Isto tako, nije dočekao ni objavu svoje disertacije, kao ni nekolicine predanih članaka i priloga za tisak. Među njima je i rasprava prihvaćena za tisak u zborniku radova "*Neki primjeri promjena tradicijskog načina života na području Istre*" za *Probleme sjevernog Jadrana*, sv. 7., Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU Rijeka.

U gotovo četrdeset godina radnog vijeka Josip Milićević dotaknuo se svih etnografskih i etnoloških odrednica Istre. Tematiku nije nasumce birao, nego je do nje dolazio zahvaljujući radu na terenu i u muzeju. Istraživanja i prikupljena građa upućivali su ga na sve raznolikosti i osebj-

nosti etnoloških i etnografskih obzorja. Njegovu opsežnu djelatnost moguće je podijeliti u dvije osnovne grupe objavljenih radova: izvorne radove o etnografiji i etnologiji utemeljene na terenskim istraživanjima i dokumentima te metodološko-teoretske stručne radove.

Iz prve skupine mogu se izdvojiti radovi: o običajima i vjerovanjima, vremenu darivanja, o pučkom lončarstvu, o maslini i maslinarstvu, liječenju maslinovim uljem, o ulju od š(v)ibiča, narodnoj medicini, zatim o seoskom graditeljstvu i seoskom domu srednje Istre, o kamenu u graditeljstvu, krušnim pećima, seoskom gospodarstvu i proizvodnji, seoskoj i tradicijskoj trgovini, toklarijama Bužeštine, istarskim vodenicama i značenju voda, istarskom suveniru. S terenskom bilježnicom prošao je cijelu Istru pa bi teško bilo naći istarsko područje, mjesto, naselje ili selo kojeg nije posjetio, obradio te na posljatku spomenuo u svojim radovima. Primjerice: Buje i Bujština, Buzet i Bužeština, Gologorica, Hum, Karojba, Lindar, Lupoglav, Motovun, Pazinština, Peroj, Poreština, Rovinj, Žminj, te na istočnoj strani Istre Mune u Ćićariji (Rumeri i Istrorumeri). Veliki interes u istraživanju narodnog života i običaja odveo ga je na područje Sinjske krajine, Vrličke krajine, Cetinske krajine, Požeške kotline, daruvarski kraj, na otok Brač, poluotok Pelješac, ušće rijeke Neretve, otok Vis, otok Lastovo i dr.

Drugoj grupi radova pripadaju prilozi, rasprave i članci posvećeni značenju, zadacima i svrsi etnografije, razvoju muzejske službe, ulozi etnoloških muzeja i zbirki u odgoju i obrazovanju, problemima inventarizacije u muzejima, uputama za očuvanje etnografske građe, o nestalim izvorima za etnologiju prije 1848. godine, o načinu korištenja povijesnih dokumenata kao etnološkog izvora, o povijesnom romanu kao izvoru etnografskih i etnoloških podataka, iščitavanju djela Mate Balote kao etnološkog izvora, o djelu i doprinosu Slavomira Cerovca Blažinića, Ive Jardasa, Jakova Mikca, Josipa Ptašinskog, Jelke Ribarić-Radauš, Ive Rudana, Jakova Volčića i Stjepana Žiže.

Prema njegovim bibliografskim zabilješkama objavio je gotovo dvjestotinjak različitih radova u časopisima, zbornicima, knjigama, kalendarima, dnevnom tisku bivše države i Republike Hrvatske, Republike Slovenije te u Njemačkoj (Münster). Između ostalih radove je objavio u *Narodnoj umjetnosti* (Zagreb), *Acta historica medicinae, pharmaciae, veterinae* (Beograd), *Zborniku krajiških muzeja* (Banja Luka), *Izvjeshćima* (Zagreb), *Etnološkoj tribini* (Zagreb), *Etnološkim prilozima* (Zagreb), *Etnološkim istraživanjima* (Zagreb), *Kalendaru Jurina i Franina* (Pula), *Istri* (Pula),

Istarskoj danici (Pazin), *Novoj Istri* (Pula), *Jadranskom zborniku* (Rijeka – Pula), *Problemima sjevernog Jadrana* (Rijeka), *Liburnijskim temama* (Matulji – Opatija), *Zborniku Cetinske krajine* (Sinj), *Pazinskom memorijalu* (Pazin), *Zborniku "Susreti na dragom kamenu"* (Pula), *Zgodovinskim vzporednicama slovenske in hrvaške etnologije* (Ljubljana), *Buzetskom zborniku* (Buzet), *Zborniku za narodni život i običaje* (HAZU Zagreb), *Annales* (Koper), *Rovinjskim obzorima* (Rovinj), *Vjesniku Istarskog arhiva u Pazinu* (Pazin).

Prilog svemu naprijed rečenom potvrda je i kraći izbor radova Josipa Milićevića koji ovdje donosimo, a radovi se navode prema kronološkom redu njihova objavljivanja:

Običaji i vjerovanja uz gospodarske radove u srednjoj Istri, Narodna umjetnost, knj. 4, Zagreb 1966., str. 197 – 207.

Narodna medicina u Istri, Acta historica medicinae, pharmaciae, veterinariae, anno VIII, 1-2, Beograd 1968., str. 35 – 39.

Istraživanja narodnih običaja u Istri, u: *Rad XVII. kongresa SUFJ*, Zagreb 1972., str. 71 – 73.

Značenje tradicijskog života i običaja Požeške kotline, u: *Požega 1227 – 1977.*, Slavonska Požega 1977., str. 290 – 292.

Mogućnost prikazivanja narodnih običaja na sceni, Etnološka tribina, 1, Zagreb 1978., str. 29 – 35.

Uloga etnografskih muzeja i zbirki u odgoju i obrazovanju, Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske, god. XX, br. 5, Zagreb 1971., str. 12 – 16.

Etnografski muzej Istre, Informatica museologica, br. 21, Zagreb 1973., str. 32.

Problemi inventarizacije u muzejima, Izvješća Ogranka Etnološkog društva Jugoslavije za Hrvatsku, IV, Zagreb 1974., str. 37 – 40.

Originalni istarski suvenir, Jurina i Franina 1974., Pula 1973., str. 144–147.

Kamen u graditeljstvu Istre, Jurina i Franina 1979., Pula 1978., str. 69 – 73.

Das Bauernhaus istriens und seine Funktion in nachbarlichen Bereich, u: *Jahrbuch für Hausforschung*, Münster 1979., str. 433 – 437.

Narodni život i običaji u djelima Mate Balote, u: *Zbornik radova "Susreti na dragom kamenu '79."*, sv. 7, Pula 1980., str. 57 – 64.

Sinjska alka, Opća enciklopedija Jugoslavije, sv. 1, Zagreb 1980., str. 109.

Izvori za etnografiju Istre nastali prije 1848. godine, Zgodovinske vzporednice slovenske in hrvaške etnologije, Ljubljana 1982., str. 134–137.

Doprinos Jakova Mikca (1892 – 1982) proučavanju narodnog stvaralaštva Bužeštine, Buzetski zbornik, knj. 6, Buzet 1983., str. 205 – 207.

Maslinarstvo Istre, Problemi sjevernog Jadrana, Zavod HAZU u Rijeci, sv. 4, Zagreb 1982., str. 130 – 161.

Etnološko istraživanje Istrorumunja, Jurina i Franina 1984., Pula 1983., str. 100 – 101.

Izvori za etnografiju Istre 1848 – 1845., Etnološka tribina, br. 6-7, Zagreb 1984., str. 165 – 170.

Veze seoske proizvodnje i trgovine Slovenije i Istre, Zgodovinske vzporednice slovenske in hrvaške etnologije, sv. 3, Ljubljana 1987., str. 78 – 88.

Seosko gospodarstvo i promjene u 19. stoljeću, u: *Jakob Volčič in njegovo delo/Jakov Volčič i njegovo djelo: zbornik prispevkov in gradiva/Zbornik priloga i građe*, Pazin-Ljubljana 1988., str. 19 – 24.

Narodna umjetnost Istre, Zavod za zaštitu folkloru Zagreb, Posebna izdanja 10, Zagreb 1988., 132 str.: ilustr.

Istrovlas i Ćiribirici, Jadranski zbornik, sv. 13/1986. – 1989., Pula – Rijeka 1989., str. 289 – 306.

Perojske etnografske razlike i sličnosti, Prilozi o zavičaju, br. 5, Pula 1990., str. 127 – 141.

Obnovimo radost druženja, Istarska danica 1991., Pazin 1990., str. 228–230.

Istarske vodenice, Jurina i Franina, sv. 49, Pula 1991., str. 37 – 40.

Umiru vode i vodenice, Jadranski zbornik, sv. 14/1990. – 1991., Pula – Rijeka 1991., str. 209 – 224.

Etnografski rad Josipa Ptašinskog, Istarska danica, Pazin 1992., str. 92–93.

Jakov Mikac i istarska etnografija, Buzetski zbornik, knj.17, Buzet 1992., str. 65 – 70.

Krušne peći u Istri, Jurina i Franina, sv. 50, Pula 1992., str. 92 – 93.

Istarska nošnja po Orliću, Jurina i Franina, sv. 51, Pula 1993., str. 62–64.

Lončarstvo Ćukarije, Buzetski zbornik, knj. 18, Buzet 1993., str. 95–101.

Humski župan, Buzetski zbornik, knj. 19, Buzet 1994., str. 45 – 52.

Istarski suvenir, Općina Svetvinčenat, Svetvinčenat 1995., 80 str.: ilustr.

Oživljavanje narodnih običaja u sjevernoj Istri, Buzetski zbornik, knj. 20, Buzet 1995., str. 131 – 139.

Postoje li Istrorumunji?, Annales, 6/1995., Koper 1995., str. 98 – 106.

Slavomir Cerovac Blažinić, u: Božo JAKOVLJEVIĆ, *Biografski leksikon Bužeštine i Općine Lanišće*, Buzet 1996., str. 36 – 37.

Jakov Mikac, u: Božo JAKOVLJEVIĆ, *Biografski leksikon Bužeštine i Općine Lanišće*, Buzet 1996., str. 77 – 78.

Rad Jelke Radauš Ribarić u Istri, Buzetski zbornik, knj. XXIII, Buzet 1996., str. 25 – 28.

Rumeri a ne Istrorumunji, Liburnijske teme, IX: Matulji, Matulji 1996., str. 92 – 99.

Zaboravljeni Stjepan Žiža, Lindarski zbornik, Pazin 1996., str. 127–132.

Rasteretni luk u lindarskom graditeljstvu, Lindarski zbornik, Pazin 1996., str. 133 – 138.

Neistine o Rumerima, Nova Istra, Pula 1997., str. 162 – 202.

Oživljavanje narodnih običaja u sjevernoj Istri, Zbornik općine Lupoglav '97., Lupoglav 1997., str. 181 – 189.

Podržavati stvarni a ne izmišljeni identitet, Rovinjski obzori, god. VI, br. 5, Rovinj 1998., str. 16.

Vrijeme darivanja, Rovinjski obzori, god. VI, br. 5, Rovinj 1998., str. 32.

Hrvati u Slovačkoj i njihove predaje u vezi s Istrom, Nova Istra, god. III, sv. IX, br. 2, Pula 1998., str. 259 – 265.

Narodni život i običaji u djelima Mate Balote, u: *Književno djelo Mate Balote* (Zbornik), Matica hrvatska, Zagreb 1998., str. 195 – 202.

Jelka Radauš Ribarić, Ženska narodna nošnja u Istri, Vjesnik Istarskog arhiva, sv. 4-5, Pazin 1998., str. 344 – 348.

Iz prošlosti Bujštine, u: *Bujština '98.*, Umag 1998., str. 23 – 26.

Etnografski zapisi iz Gologorice, Cerovljanski zbornik, Pazin 1999., str. 255 – 260.

Dosadašnji etnografski opisi Peroja, Tabula, 2, Pula 1999., str. 121–128.

Etnografski zapisi Stjepana Žiže, Rovinjski obzori, god. VII, br. 4, Rovinj 1999., str. 18 – 19.

Sasvim je sigurno da njegove bilježnice u sebi sadrže još niz vrijednih podataka. U njima su najvjerojatnije sačuvani mnogi podaci o izvornom narodnom stvaralaštvu koje zbog prebrzog, galopirajućeg nastupa civilizacije

nestaje pred našim očima. A upravo je to, taj izvorni dio narodnog života i rada istarskog čovjeka, Josip – Braco Milićević želio sačuvati, makar tiskanim riječju, slikom ili fotografijom, zauvijek. U tomu i jest vrijednost njegovih nastojanja, truda, mara i rezultata rada, odnosno njegove cjelokupne osobe koja se sva posvetila etnografskoj djelatnosti usmjerenoj na razotkrivanju i objašnjenju prošlosti u sadašnjosti za budućnost.

Josip – Braco Milićević unosi se u posao strasno, svom snagom i žestinom osobnog temperamenta, a širokim osmijehom i zarazno snažnim, zvonkim smijehom iskazivao je dobrohotnost svoje samozatajne prirode. Bio je jedan od rijetkih i vrijednih znanstvenika koji je iza sebe ostavio duboke tragove, čija će saznanja biti osnova i okosnica budućeg etnološkog i etnografskog rada u Istri.

Mr. Darinko Munić